

ŠIBENIK, prikaz N. Bonifacija u djelu *Viaggio da Venetia a Constantinopoli* G. Rosacia (Venecija 1606). Zagreb, Nacionalna i sveučilišna biblioteka

radi crteže olovkom i perom, te akvarele, prikazujući prizore iz ratnih zbivanja (*Bolnica; Partizanska bolnica*).

U početnoj fazi slika zagasitim bojama, što je odlika i njegova požeškog razdoblja. Poslije 1935. paleta postaje svjetlija, predjeli na slikama prozračniji a potezi kista pokretniji, težeći prema mrlji postavljenoj na način impresionista. To je osobito uočljivo u njegovu karlovačkom razdoblju, kada slika ciklus impresionističkih pejzaža s rijeka Korane, Mrežnice i Kupe, te u mostarskome periodu u kojemu pojačava intenzitet boje i kada se po tehničkom postupku slikanja približava poentilizmu (*Poslije kiše; Motiv s rijeke; Čamci na Kupi; Snijeg u provincijskom vrtu*). Slikao je također primorski pejzaž, istarske predjele, mora i gradove, rafiniranom paletom, kakvom je slikao dječje portrete i poljsko cvijeće u ljepoti odmjerenih boja. — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1929, 1932, 1960 — retrospektivna izložba) i Karlovcu (1958). Memorijalna mu je izložba priređena u Karlovcu 1966.

LIT.: M. Peić, Ljudevit Šestić, Republika, 1962, 10—11. — I. Vrbančić, Posljednji impresionisti u Hrvatskoj — Ljudevit Šestić, Svjetlo (Karlovac), 1966, 4. — M. Peić, Ljudevit Šestić, u knjizi: Hrvatski umjetnici, Zagreb 1968. — Isti, Ljudevit Šestić, u knjizi: Hrvatski slikari i kipari, Slavonija — Srijem, Osijek 1969. — G. Gamulin, Hrvatsko slikarstvo XX. stoljeća, II, Zagreb 1988.

ŠESTIĆ, Ljudevit (Dundo), slikar (Zagreb, 29. III. 1943). Završio Školu primijenjene umjetnosti u Zagrebu 1963. Tamnim koloritom, na tragu nadrealizma, slika maštovite prizore s motivima istarskih gradića (*Oprtalj s grifonom*, 1987; *Grad*, 1992). Samostalno izlagao u Zagrebu, Rovinju, Trstu i Umagu.

ŠESTINE, selo pod Medvednicom, dio Zagreba. Dvorac u Šestinama dao je podignuti oko 1574. S. Gregorijanec; bio je u posjedu Zrinskih i Čikulina, potom Sermagea i Kulmera, koji su ga u XIX. st. povećali i pregradili. Dvorac s vrijednim namještajem (peći, slike, kipovi, zidne slike) stradao je 1945. pa je porušen do temelja. U kapeli Sv. Roka barokni oltar, a u župnoj crkvi Sv. Mirka freske Trude Braun Šaban (1938). Uz crkvu je grob »oca domovine« Ante Starčevića sa spomenikom, radom I. Rendića iz 1903.

A. Ht.

ŠESELJ, Stjepan, književnik (Podgradina kraj Opuzena, 16. VI. 1947). Diplomirani pravnik; od 1980—95. tajnik zagrebačke Akademije likovnih umjetnosti. Uz drame i pjesme objavljuje članke o likovnim umjetnostima u časopisima (»Život umjetnosti«, »Hrvatska revija«, »Kontura«) i predgovore u katalozima izložaba (A. Kinert, F. Paro, V. Jordan, M. Ujević, N.

Škrlin i dr.). God. 1980, sa skupinom slikara i književnika (H. Šercar, A. B. Švaljek, B. Čilić, V. Kuliš, J. Turković, Z. Keser, D. Horvatić), osnovao u Kleku kraj Metkovića galeriju »Stećak«, koja je priredila niz izložaba suvremenih hrv. umjetnika (E. Murtić, S. Naletilić-Penavaša, I. Lacković Croatia, R. Labaš i dr.) te objavila dvadesetak izdanja, među kojima i tri grafičko-pjesničke mape. God. 1990. u Opuzenu utemeljio riznicu umjetnina »Neretvanku«.

D. Hč.

ŠEVČIK, Alojz, karikaturist (Sarajevo, 23. V. 1930). Studirao arhitekturu u Zagrebu. Karikature objavljuje od 1950, najprije u »Kerempuhu« potom u »Večernjem listu« 1957—93, gdje je radio kao grafički urednik. Duhovitim i sumarnim lik. rješenjima bez riječi komentira društvene događaje. Sa Zvonimirom Gavranovićem izdao knjigu suvremene hrv. karikature *Varikatura Croatica* (Zagreb 1991).

ŠEVČIK, Anja, slikarica (Zagreb, 19. X. 1956). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1980. Bila je suradnica Majstorske radionice Lj. Ivančića i N. Reisera 1980—83. Od 1985. živi i radi u Švicarskoj. Ubraja se među najvažnije predstavnike tzv. nove slike u našoj sredini. Njezini se radovi ističu istančanom obradom slikarske teme, lirskim i mističnim sadržajima snažne ekspresivnosti (*San Ivanjske noći*, 1978; *Leopard*, 1981; *Zmijsko gnijezdo*, 1983). Samostalno izlagala u Zagrebu, Kopru, Rijeci, Beogradu i Münchenu.

ilustracija na str. 313

LIT.: Z. Maković, Nova slika: osamdesete godine (katalog), Koper 1981. — J. Denegri, Anja Ševčik (katalog), Beograd 1984.

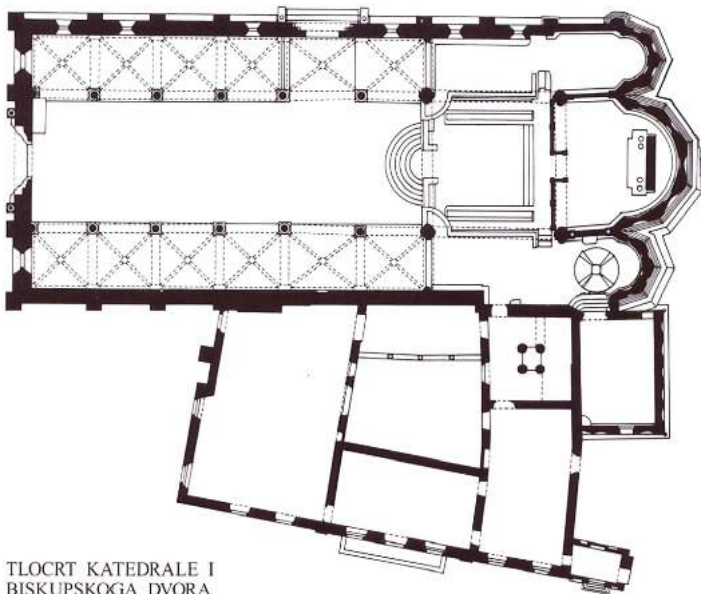
ŠIBENIK, grad i luka na sred. Jadranu. Arheol. ostaci iz prapovijesti i antike nađeni su na položaju Sv. Ane (sada gradsko groblje), a nalazi iz ranoga sr. v. na položaju Gospe van grada.

Prvi pisani spomen o gradu potječe iz 1066, kada u utvrđenome kaštelu Sv. Mihovila (danas Sv. Ana) boravi hrv. kralj Krešimir. Š. je tada već i sjedište župe s vlastitom posadom u utvrdi i podgrađem. Razdoblje XII. st. obilježeno je izrazitim previranjima, borbom za prevlast i migracijama, a time i stvaranjem novih naselja, odn. novih predjela u postojećim gradovima. Analizom gradskoga tkiva unutar perimetara nakadašnjih fortifikacija može se utvrditi usporedno postojanje triju srednjovj. gradskih aglomeracija; one su do danas zadržale svoje posebnosti kako u tlocrtno-prostornoj strukturi tako i u karakteru arhitekture. U pov. je izvorima potvrđeno naseljavanje Biogradana koji, bježeći pred Mlečanima 1125, nastanjuju

najzapadniji dio grada *Dolac* (počeci gradske luke i budućega gusarskog uporišta). *Gorica* je najsjeverniji dio grada koji se proteže do gradskih zidina, a u njezinoj se rustičnoj arhitekturi zrcale tipične potrebe zemljoradničkoga stanovništva. Nasuprot njima, patricijski *Grad* (i Dobrić) te u kasnijem razdoblju predio oko katedrale izdvajaju se jasnom urbanističkom shemom i vrijednim arhit. ostvarenjima.

Gradske su utvrde iz najstarijega doba očuvane tek fragmentarno, a pružale su se od kaštela uz crkvu Sv. Krševana prema moru. Spominju se u zapisima o napadu dužda Ordelfa Faledra, koji 1116. do temelja ruši Šibenik i njegove zidine. U više su navrata zidine popravljane i proširivane; opseg srednjovj. grada uglavnom se poklapa s prostorom pov. jezgre. Grad je s mora isprva branjen dvjema manjim utvrdama koje su 1504. srušene; 1540–47. prema nacrtima M. Sanmichelija Giangirolamo Sanmichele gradi tvrđavu Sv. *Nikole*, koja je načinom gradnje i karakterističnim renesansnim oblikom jedna od najistaknutijih renesansnih utvrda

TLOCRT KATEDRALE I
BISKUPSKOGA DVORA

na našoj obali. Povrh grada su tvrđave Sv. *Ivan* i *Šubićevac* (Forte Barone), sagrađene u vrijeme Kandijskoga rata. Poč. XIII. st. u I dijelu Gorice – Prigradi utvrđuju se ratnički redovi templara i flagelanata. Iz razdoblja romanike očuvane su dvije impozantne palače (u Gradu i Dobriću) koje svjedoče o moći gradskoga plemstva, među kojima su najpoznatiji bili velikaši Bribirski. Ostale romaničke građevine očuvane su tek fragmentarno (npr. portali crkve Sv. Julijana, apsida). Nekoliko očuvanih romaničkih portala i prozora te romanički zidovi stambenih zgrada potvrđuju da je građenje u kamenu bilo široko rasprostranjeno već i prije izrazite odredbe u gradskome statutu kojom se zabranjuje građenje u drvu.

Demografski procvat potkraj XIV. st. i na poč. XV. st., jače trgovačke veze sa zaleđem i širenje pomorske trgovine potiču nove oblike privređivanja, što se zrcali u snažnome zamahu umj. stvaralaštva, obogaćenom umjetničkim poticajima iz Venecije. Iz Trogira i Zadra dolaze u Š. zlatari, slikari iz Splita i Dubrovnika, drvorezbari iz Trogira, a znani su i duži boravci stranih umjetnika u gradu. Humanistički duh potiče nove graditeljske zadatke javnoga značaja, oblikuje se gl. gradski trg, gradi se kompleks četiriju bunara, izvode zahvati u gradskoj luci, obnavljaju se i učvršćuju gradske utvrde. Najreprezentativnija svjetovna građevina je renesansna *Gradska vijećnica*, podignuta 1534–42. Neki autori pretpostavljaju da je uz njezinu gradnju vezan boravak u Šibeniku G. Sanmichelija, koji istodobno radi i na tvrđavi Sv. *Nikole*. Vijećnica je srušena u II. svj. r.; obnovljena je metodom faksimilizacije. Humanistički školovani krugovi, koji se okupljaju oko stvaralaca i mislilaca kao što su bili pjesnik Juraj Šižgorić, znanstvenik i filozof Faust Vrančić, pravnik Fran Mihetić, kroničar Franjo Divnić, pridonose renesansnome buđenju Šibenika. Pokazuje to nabava mnogih umj. djela najpoznatijih majstora hrv. slikarstva onoga doba (Blaž Trogiranin), a znano je i djelovanje J. Čulinovića, Šibenčanina školovana u Squarcioneovoj radionici u Padovi, te N. Vladanova, koji radi u Šibeniku 1419–66.

Do XVI. je st. uglavnom dovršena gradnja pov. gradske jezgre s nizom palača koje se odlikuju fino obrađenim klesarskim pojedinostima,

KATEDRALA

reprezentativnim atrijima i bogato oblikovanim portalima (ima ih petnaestak, od rane gotike do renesanse, npr. palače Foscolo, Galbiani, Mišić, Divnić-Marasović).

Najvažniji je građevni pothvat u XV. st. gradnja *katedrale*, najmonumentalnije i najraskošnije crkv. građevine gotičko-renesansnoga razdoblja u Dalmaciji. Oko nje su okupljeni najvrjedniji graditelji, kipari i klesari iz raznih dijelova Dalmacije i Italije. Odluka o gradnji na mjestu stare crkve

GRADSKA VIEĆNICA

UNUTRAŠNJOST KATEDRALE U ŠIBENIKU

Sv. Jakova donesena je 1402, nakon što je odbačena alternativna lokacija na mjestu crkve Sv. Ivana. Gradnja započinje 1432, premda je portale klesao Bonino da Milano još 1427. Glavni je projektant Francesco di Giacomo iz Veneta; važno je ime graditelja L. Pincina, koji radi uz A. Bussata i domaće klesare A. Budičića i G. Slavčića. God. 1441. pozvan je Juraj Matijev Dalmatinac, koji uz katedralu ostaje vezan sve do smrti 1475. S izvanrednom senzibilnošću stvara građevinu na kojoj se prožimaju dekorativni elementi gotike sa strukturalno dubljim elementima renesanse, što se općenito naziva mješovitim gotičko-renesansnim stilom. Pod njegovim su vodstvom završeni brodovi katedrale, a prema njegovu je projektu oblikovana poprečna lađa, predviđena kupola, svetište i sakristija. Najbliži mu je suradnik bio I. Pribislavljić, koji se osamostaljuje pri drugim radovima. Posebno se likovnom vrsnošću ističe na apsidama vijenac s nizom od 71 ljudske glave, ikonografski osobito važnih zbog uvođenja svjetovne tematike na crkv. građevinu. Juraj Matijev oblikuje krstionicu s renesansnim reljefima i skulpturama unutar gotičke dekoracije. Jurjeva je i nadgrobna ploča Jurja Šižgorića iz 1456. kao ostatak složenijega spomenika. Nakon smrti Jurja Dalmatinca 1475. gradnju nastavlja Nikola Fiorentinac, koji završava bočne brodove, diže kupolu, a prema njegovu je nacrtu izveden krovni svod od međusobno utorenih ploča. Na katedrali rade nakon Fiorentinčeve smrti I. Mastičević (velika rozeta na pročelju iz 1568), Bartolomeo i Giacomo da Mestre. Premda izvori spominju mnogobrojne umjetnike koji su radili na katedrali (A. Aleši iz Drača, P. Berčić iz Bribira, D. Vušković iz Splita, S. Ugrinović iz Dubrovnika, Matija Pomenić iz Trogira, Franjo Jurjev iz Dubrovnika), njihova djela nisu utvrđena, a zlatarski radovi braće Ponković, Petra Matijeveća i Andrije Čimburića nisu očuvani. U unutrašnjosti katedrale mnogobrojni su oltari i druga kiparska djela mahom iz manirističkoga i baroknoga razdoblja (gl. oltar Gospe od plača, 1638; Zanimbertijevi Sv. Fabijan i Sebastijan, poč. XVII. st.; kip Sv. Elizeja P. Gospodnetića, 1594; propovjedaonica šibenskoga umjetnika J. Mondelle, 1624). Katedrala je restaurirana 1850–60.

S J strane katedrale nalazi se biskupski dvor iz XV. st. s lijepo komponiranim atrijem; u zbirci dvora čuva se naš najstariji iluminirani evanđelistar iz XI. st., pisan karolinom.

U gradu je očuvano više crkava iz razdoblja gotike i renesanse. Jednobrodna gotička crkva Sv. Grgura ima oslikane zidove s cvjetnim

PORTAL PALAČE DIVNIĆ-MARASOVIĆ

ULICA U STAROME DIJELU GRADA

PORTAL PALAČE MADONIĆ

PALAČA FOSCOLO

motivima iz XIV. st. Crkva *Sv. Barbare* jednobrodna je gotička građevina s ugrađenim kapelama koje 1447–51. radi I. Pribislavljić. U crkvi se nalazi Zbirka crkvene umjetnosti (poliptih Blaža Trogiranina i Nikole Vladanova). Na poč. XIV. st. na *II* rubu grada podignut je samostan konventualaca i crkva *Sv. Frane*. Strop u crkvi oslikan je 1674. u radionici G. B. Volpata; projektantu stropne konstrukcije uzor je bilo rješenje stropa velike dvorane u venec. Školi *Sv. Roka*. Oltari su barokni, a izveo ih je mlet. majstor Iseppo Ridolfi 1635. prema nacrtima J. Mondelle. Zvonik je u XVIII. st. sagradio I. Skoko. U samostanskoj se zbirci čuvaju vrijedni iluminirani rukopisi (*«Liber sequentiarum et sacramentarium»* i *«Sacra scriptura»* iz XI. st.; *«Jacobus de Voragine, Legenda aurea»* iz 1307; *«Antiphonarium ordinis»* iz XIV. st.). Samostan i crkva dominikanaca nastali su sred. XIV. st. u središnjem obalnom dijelu naselja, izvan pojasa utvrda. Od samostanskih je krila očuvano djelomično samo istočno, a crkva je u više navrata pregrađivana. Crkva *Sv. Ivana* (nekad *Sv. Trojstva*) u cijelosti je iz gotičkoga razdoblja sa starijim slojem u apsidnome dijelu. Bogato renesansno stubište, prozor ispod zvonika i reljef s bratimima radio je I. Pribislavljić. Tzv. *Nova crkva* nastala je poč. XVI. st. uz gotičku dvoranu bratovštine *Sv. Marije* od Kaštela koja se spominje već u XIII. st.; crkvu su oslikali jedinstvenim manirističkim fresko-slikarijama 1617. M. Parkić i 1628. A. Meneghin. Kasetirani je strop najstariji primjer oslikanoga stropa na području mlet. Dalmacije. Izveli su ga J. Mondella i suradnici. Zvonik je podignuo 1742–59. I. Skoko. Današnja crkva *Sv. Duha* zapravo je obnovljena starija građevina koja je izgorjela 1458. Rekonstruirao ju je 1592. A. Nogulović; pročelje je dovršeno tek 1642. Crkva je mostićem koji ima bogato dekoriranu kasnogotičku balustradu spojena s bratovštinskom dvoranom prvi put spomenutom 1494. Gotička crkva *Sv. Spasa* (najstarija jezgra iz XIII. st.) pripadala je templarima, u

XIV. st. flagelantima, a potom benediktinkama. Od 1807. služi kao pravoslavna parohijska crkva. Bogato je oblikovan zvonik na preslicu. Kasnorenesansna crkva *Sv. Nikole* pripadala je šibenskoj bratovštini pomoraca i ima vrijednu zbirku votivnih darova. Kasetirani strop iz 1702. oslikan je u duhu porodičnih zavjetnih darova, bez određena tematskog programa. Prikazani portreti i odjeća bratima zanimljiv su kulturnopov. podatak s poč. XVIII. st. Franjevački samostan nalazi se u palači Foscolo. Samostanska crkva *Sv. Lovre* barokna je građevina podignuta 1677–97. U crkvi su vršni barokni oltari. U samostanskoj se zbirci čuvaju vrijedni arheol. i kulturnopov. predmeti te zbirka slika (*«Majka Božja s Djetetom»* J. Čulinovića).

Osim kasetiranih stropova, koji su karakteristični za umjetničko izražavanje XVII. i XVIII. st. u Šibeniku, barokno razdoblje nije u gradu ostavilo ostvarenja poput onih zrelog srednjeg vijeka ili renesanse. Svjetovna arhitektura baroknoga stila svodi se na svega nekoliko gradskih palača nastalih uglavnom spajanjem starijih građevina pa njihove osnove ne pokazuju izrazite značajke barokne organizacije unutrašnjega prostora. Premda je unutrašnja oprema tih palača skromna, izražena je skrb za detalje (rešetke od kovana željeza, pomnjivo obrađena drvenina).

U XIX. st. palače su koncentrirane uglavnom na području Varoši, koja se izgrađuje tek od XVII. st. Važna arhit. ostvarenja iz toga razdoblja su zgrade pošte i suda te kazalište (J. Slade, 1864–69), koje je sagrađeno na Poljani nakon što je 1860. srušen *S* pojas gradskih zidina.

Moderna je arhitektura locirana pretežno u novim gradskim predjelima Vidici, Plišac i Šubićevac. Pedesetih godina na srušenim potezima pov. tkiva uz obalu I. Vitić projektira novi trg što ga zatvaraju zgrade hotela, kina i pošte, a 1960. projektira na ist. rubu stare jezgre školu i Dom vojske. Svi su ti projekti izvedeni bez dovoljno senzibiliteta za graditeljsko naslijeđe. Važnija su ostvarenja moderne arhitekture na širem području grada stambene zgrade i robna kuća (A. Vulin, 1980), stambena zona Šubićevac (A. Vulin, 1986–87) i zgrada nove pošte (D. Posavac, 1984). U gradu se nalaze spomenici gradskome knezu N. Marcellu, Jurju Dalmatincu (I. Meštrović) te spomenik žrtvama II. svj. r. na Šubićevcu (K. Angeli Radovani i Z. Kolacio, 1962).

Muzej grada Šibenika čuva nalaze iz Danila i Sime (od neolitika do rim. doba), starohrv. nalaze iz Donjega polja, zbirku slika, predmete iz prošlosti grada te zbirku rukopisa i numizmatike.

U Domovinskom ratu 1991–92. grad je pretrpio artiljerijske napade. Oštećeni su mnogi spomenici: katedrala, crkva *Sv. Ivana*, Nova crkva, Gradski muzej, kazalište, biskupski dvor, gradske lože, groblje *Sv. Ane* i dr.

LIT.: D. Frey, *Der Dom vom Sebenico und sein Baumeister Giorgio Orsini*, Jahrbuch CC, 1913. — V. Miagostovich, *Per una cronaca sebenicese*, Venezia 1913. — A. Alačević, *Pagine della storia di Sebenico*, Sebenico 1920. — P. Kolendić, *Slikar Juraj Čulinović u Šibeniku*, VjAHD, 1920. — *Isti*, *Stube na crkvi sv. Ivana u Šibeniku*, Starinar, 1923. — *Isti*, *Šibenska katedrala pre dolaska Orsinijeva*, Narodna starina, 1924. — K. Stojić, *Katedrala u Šibeniku*, Šibenik 1926. — Lj. Karaman, *O šibenskoj katedrali*, HR, 1938. — M. Prelog, *Dalmatinski opus Bonina da Milana, Prilozi—Dalmacija*, 1951. — M. Zjačić, *Spisi šibenskog notara Slavostoga, Starine JAZU*, 1952. — K. Prijatelj, *Prilog poznavanju zadarskog i šibenskog slikarstva XV. stoljeća, Prilozi—Dalmacija*, 1954. — *Isti*, *Ivan Skoko i domaći majstori šibenskog baroka*, Zbornik zaštite spomenika kulture (Beograd), 1958. — C. Fisković, *Juraj Dalmatinac, Zagreb 1963*. — Spomen zbornik Šibenik, Muzej grada Šibenika, Šibenik 1976. — Juraj Matejev Dalmatinac, *Radovi IPU*, 1979–82. — I. Fisković, *Neki vidovi umjetničkog rada Jurja Dalmatinca u Šibeniku i Splitu, Radovi HIJZ*, 1981, 27–28, 3–6. — K. Prijatelj, *Dalmatinski slikarstvo XV i XVI. stoljeća, Zagreb 1983*. — V. Marković, *Zidno slikarstvo 17. i 18. stoljeća u Dalmaciji, Zagreb 1985*. — I. Fisković, *Spomeničko blago starog Šibenika, Mogućnosti*, 1986, 5–6. — Cultural Heritage of Croatia in the War 1991–92, Zagreb 1993.

B. Ta.

ŠIBENIK, Ljerka, slikarica (Zagreb, 19. V. 1935). Diplomirala na Akademiji u Zagrebu 1962. Bila je suradnica Majstorske radionice K. Hegedušića. Od 1975. voditeljica »Galerije Nove« Centra za kulturnu djelatnost omladine Zagreba. Pripada generaciji stvaralaca koja u suvremenoj hrv. umjetnosti radikalno prekida s iluzionizmom slike, a svoj plastični izraz nastoji obogatiti trodimenzionalnim objektima. Rezultat je toga istraživanja stvaranje kompleksnih struktura i ambijenata (*Crni ambijent 1*, 1968; *Crni ambijent 2*, 1968). Istodobno radi intenzivno obojene objekte minimalistički koncipiranih oblika (*Mini reljef*, 1968). Samostalno izlagala u Zagrebu, Beogradu, Banjoj Luci i Veneciji.

LIT.: J. Denegri, *Ljerka Šibenik (katalog)*, Zagreb 1968. — Ž. Košević, *Aspekti ambijentalizacije prostora*, ŽU, 1971, 13. — M. Susovski, *Minimalizam (katalog)*, Zagreb 1983. — J. Denegri, *Apstraktna umjetnost u Hrvatskoj*, II, Split 1985.

Ž. Ké.

ŠIBENSKA BIBLIJA, iluminirani rukopisni kodeks iz druge pol. XI. st. (franjevački samostan u Šibeniku; ms. 31). Ukrašen inicijalima dijelom s